

Тетяна Купрій

orcid.org/ 0000-0002-7305-5411

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2
e-mail: t.kuprii@kubg.edu.ua

АНКЕТА «ВИКЛАДАЧ ОЧИМА СТУДЕНТІВ» ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ЗВО

У статті висвітлено питання дієвості анкети «Викладач очима студентів» як інструменту оцінювання особистісних і професійних якостей викладачів та їх прямі зв'язки зі студентством у контексті педагогічного, соціологічного, управлінського вимірів та крос-культурних соціологічних досліджень. Розкрито різні підходи до формування питань анкети світових університетів із акцентом на педагогічну майстерність, контакт з аудиторією, інтерес студентів до предметів, значимість для майбутньої професійної діяльності. Запропоновано автором дослідження власну анкету, апробовану в пілотажному соціологічному дослідженні та теоретично корисну для педагогів й адміністративного корпусу, які спонукатимуть викладача до самовдосконалення.

Ключові слова: анкетування; викладачі; опитування; студентство; якість освіти.

© Купрій Т., 2020 р.

<https://doi.org/10.28925/2312-5829.2020.2.6>

Актуальність дослідження (Introduction). Викладання в нашому сучасному житті відіграє велику роль, тому в даний час високо оцінюється діяльність викладача. Актуальність теми статті зумовлена підвищенням статусу інтелектуала-викладача в суспільстві і його відповідальністю в формуванні у студентів вміння планувати і організовувати свою діяльність. Безумовно, оцінка якості викладання є непростим завданням для визначення ступеня задоволеності внутрішніх споживачів. Така оцінка необхідна для коригування дій в освітніх процесах та внесення змін до управління організацією, освітніх програм і технологій навчання.

Мета (*Purpose*). Проаналізувати анкету «Викладач очима студентів» як форму опитування студентів з точки зору дієвості оцінки викладачів та наявності зворотного зв'язку для поліпшення організації навчального процесу з окремих дисциплін та узагальнити методичні засади соціологічного дослідження на основі досвіду проведення емпіричних досліджень в Україні та країнах світу.

Методи дослідження (*Methods*). Для досягнення поставленої мети використано комплекс методів дослідження: теоретичні – факторний аналіз, синтез, порівняння сучасних наукових й емпіричних досліджень з проблеми вивчення образу викладача у студентських групах в умовах освітнього середовища, а також їх узагальнення, класифікація й систематизація. Емпіричні методи та методи математичної обробки даних із їх подальшою якісною інтерпретацією та змістовним узагальненням не мали місце залучення через невідповідний тип даної наукової роботи.

Теоретико-методологічна база дослідження (*Literature review*).

Важливим інструментом моніторингу якості освіти в університеті є соціологічне опитування студентів, яке дозволяє оперативно отримувати оцінки та пропозиції щодо освітніх послуг від їх безпосередніх споживачів. В Україні на пострадянському просторі поки що не склалося міцних традицій комплексного дослідження студентських думок стосовно якості викладання та якості вищої освіти в цілому, хоча певні практики такого роду вже існують. Варто згадати наукові розробки Н. Єрофєєвої, О. Жабенко, С. Кошевої Т. Літвінової та ін. (Єрофєєва, 2015; Жабенко, 2019; Кошевая, 2018; Литвинова та ін., 2008). Якість вищої освіти є предметом пильного розгляду науковців, зокрема університету Грінченка (Horban O. & Martych R., 2019; Horban O., Kuprii T., Martych R., & Panasiuk L., 2020).

На основі вивчення наукових досліджень Х. Марша & Л. Роче та С. Райта & М. Дженкінс-Гварньєрі (Marsh, Roche, 1993; Wright, & Jenkins-Guarnieri, 2012), присвячених тематиці педагогічного оцінювання якісного рівня знань, проведено аналіз принципу педагогічного діагностування ефективної організації навчального процесу. Попередні закордонні дослідження К. Рокка та Дж. Маккрокея виявили, що міжособистісне спілкування було позитивно пов'язане з когнітивним навчанням Купрій Т., 2020

студента та їх позитивної оцінки викладача (Rosca, & McCroskey, 1999). Останні дослідження К. Манго та Дж. Сембрано виявили, що особистісні характеристики: особистісна потенція, прагматизм, дружба й інтелектуальна компетентність викладача були позитивно ідентифіковані з оцінкою студентів (Magno, & Sembrano, 2008). Характеристики якостей викладача, на думку В. Чана (Chan, & Shuhaily, 2001; Chan, 2012), часто пов'язують з рівнем складності навчального курсу. З іншого Х. Марш, Л. Роче виявили, що студенти дали вищі оцінки для викладачів, чий курси є жорсткішими та з більшими навантаженнями.

Аналіз наукової літератури показує недостатність розробленої проблеми. Заявлена тема традиційно вивчається в рамках психології та педагогіки. При цьому дослідники рідко апелюють до результатів кількісних досліджень, зокрема, роз'яснювальних анкетних опитувань, акцентуючи увагу на механізмах, що виникають у процесі формування образу «ідеального педагога».

Основні результати дослідження (Results). Організація оперативних соціологічних досліджень дає можливість отримати об'єктивну оцінку власне діяльності викладачів, а також здійснювати контроль над цією діяльністю. Від роздаткових анкет у Радянському Союзі та перших роках незалежної України вища школа пройшла шлях модернізації інструментарію соціологічного дослідження. Зміст анкети має сприяти отриманню найбільш повної інформації для досягнення заявленої мети з оптимальною як за складністю питань, так і за їх кількістю. В іншому разі виключається можливість об'єктивних і виважених результатів.

На підставі отриманих результатів анкетування визначається рівнем якості викладання в оцінках різних студентів у значимих критеріях та показниках. Принцип оцінювання, ґрунтуючись на вимірюванні технологічного, методичного, матеріально-технічного забезпечення, за результатами статистичної обробки передбачає:

- визначення узагальненої бальної оцінки окремих позицій анкети всіма студентами груп даної спеціальності для окремих дисциплін (викладачів);
- виявлення на основі узагальнених бальних оцінок студентів різних груп (спеціальностей) ранжованого переліку викладачів ВУЗу, тобто їх рейтингів, для Анкета «Викладач очима студентів» як інструмент реалізації підвищення якості освіти у ЗВО

використання в системі оцінювання індивідуальних досягнень у навчально-методичній, науковій та організаційній діяльності упродовж навчального року (Ерофеева, 2015).

- обробка основної накопичувальної інформації за допомогою програми SPSS (Кошева, 2018, с. 2010) з поданням в табличній формі середніх оцінок і стандартних відхилень по кожному з них. Якість даних мобільних питань вище, ніж дані паперових опитувань, тому що соціологічні дослідження в Інтернеті дозволяють економити ресурси; підвищувати кількість заповнених і отриманих анкет; можливість досліджувати індивідуальні й делікатні проблеми; знижувати ступінь впливу інтерв'юера на респондента; підвищувати рівень відвертості відповідей (анонімність); поглиблювати відповіді на відкриті питання; знижувати рівень соціально-бажаних відповідей.

Анкетування як один з найпоширеніших та найвпровадженіших механізмів моніторингу становить собою досить непростий процес. Це пов'язано з тим, що в анкетуванні визначальну роль відіграє людський фактор. Тобто в якості «датчика» при проведенні вимірювань виступає людина, а часто і оцінюється теж людина. Саме за таких обставин необхідно дуже ретельно і обережно підходити до оцінки отриманих результатів та, особливо, до їх опублікування.

<p style="text-align: center; font-size: small;">HR128</p> <p style="text-align: center; font-size: x-small;">THE UNIVERSITY OF MANITOBA PERFORMANCE EVALUATION FORM LECTURER/INSTRUCTOR - CUPE BARGAINING UNIT</p> <p>NAME: _____ DEPARTMENT: _____ COURSE & SECTION: _____ DATE: _____</p> <p style="font-size: x-small;">The purpose of employee performance evaluation by the Employer is twofold: (1) to assess the employee's performance and to thereby assist the employee in developing and improving their skills; and (2) to ensure a standard of acceptable employee performance. For each regular appointment an employee holds, their ongoing performance shall be evaluated at least once by an identified Performance Evaluator. A copy of any written evaluation must be provided to the employee prior to discussion of the evaluation. Performance evaluation procedures are described in Article 17 of the UM-CUPE Collective Agreement. Place a √ in the box that best describes this lecturer/instructor. Provide further comments in the space available.</p> <p>1. ORGANIZATION AND PREPARATION -Consider how effective the lecturer/instructor was in meeting job and course requirements by evaluating the following criteria:</p> <table border="0" style="width: 100%; font-size: x-small;"> <tr> <td style="width: 15%;"></td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Always Exceeds</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Sometimes Exceeds</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Meets</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Sometimes Does Not Meet</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Does Not Meet</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Not Applicable</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">On/Not Observed</td> </tr> </table> <p>Possesses clarity of course objectives ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Preparation and adequate explanation of course materials ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Appropriate use of classroom time ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Knowledge of subject ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Attendance and Punctuality ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Additional Comments: _____ _____ _____</p> <p>2. TEACHING SKILLS -Consider how the lecturer/instructor communicated course material in an effective manner by evaluating the following criteria:</p> <table border="0" style="width: 100%; font-size: x-small;"> <tr> <td style="width: 15%;"></td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Always Exceeds</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Sometimes Exceeds</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Meets</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Sometimes Does Not Meet</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Does Not Meet</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Not Applicable</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">On/Not Observed</td> </tr> </table> <p>Clear, understandable enunciation ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Legible handwriting ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Expressiveness and variety of voice tone ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Clarity of explanations ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Use of examples or illustrations ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p>		Always Exceeds	Sometimes Exceeds	Meets	Sometimes Does Not Meet	Does Not Meet	Not Applicable		Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	On/Not Observed		Always Exceeds	Sometimes Exceeds	Meets	Sometimes Does Not Meet	Does Not Meet	Not Applicable		Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	On/Not Observed	<table border="0" style="width: 100%; font-size: x-small;"> <tr> <td style="width: 60%;">Promotion of student participation</td> <td style="width: 5%; text-align: center;">☐</td> <td style="width: 5%; text-align: center;">☐</td> <td style="width: 5%; text-align: center;">☐</td> <td style="width: 5%; text-align: center;">☐</td> <td style="width: 5%; text-align: center;">☐</td> <td style="width: 5%; text-align: center;">☐</td> </tr> <tr> <td>Stimulation of interest and independent thought</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> <td style="text-align: center;">☐</td> </tr> </table> <p>Additional Comments: _____ _____ _____</p> <p>3. AVAILABILITY TO STUDENTS -Consider how the lecturer/instructor was as approachable and sufficiently available to students by evaluating the following criteria:</p> <table border="0" style="width: 100%; font-size: x-small;"> <tr> <td style="width: 15%;"></td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Always Exceeds</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Sometimes Exceeds</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Meets</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Sometimes Does Not Meet</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Does Not Meet</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Not Applicable</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">On/Not Observed</td> </tr> </table> <p>Accessible to students outside of classroom during scheduled consultation periods ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Able to answer students' questions ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Helpful to students with difficulties ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Additional Comments: _____ _____ _____</p> <p>4. TESTING AND EVALUATION -Consider the quality of testing and assessment techniques by evaluating the following criteria:</p> <table border="0" style="width: 100%; font-size: x-small;"> <tr> <td style="width: 15%;"></td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Always Exceeds</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Sometimes Exceeds</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Meets</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Sometimes Does Not Meet</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Does Not Meet</td> <td style="width: 10%; text-align: center;">Not Applicable</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">Job Requirements</td> <td style="text-align: center;">On/Not Observed</td> </tr> </table> <p>Fair and appropriate evaluation methods ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Effective feedback on graded material ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Assignments contribute to learning ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Sufficient number of assignments and tests ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Timely feedback of graded material ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐</p> <p>Additional Comments: _____ _____ _____</p>	Promotion of student participation	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Stimulation of interest and independent thought	☐	☐	☐	☐	☐	☐		Always Exceeds	Sometimes Exceeds	Meets	Sometimes Does Not Meet	Does Not Meet	Not Applicable		Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	On/Not Observed		Always Exceeds	Sometimes Exceeds	Meets	Sometimes Does Not Meet	Does Not Meet	Not Applicable		Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	On/Not Observed
	Always Exceeds	Sometimes Exceeds	Meets	Sometimes Does Not Meet	Does Not Meet	Not Applicable																																																																	
	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	On/Not Observed																																																																	
	Always Exceeds	Sometimes Exceeds	Meets	Sometimes Does Not Meet	Does Not Meet	Not Applicable																																																																	
	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	On/Not Observed																																																																	
Promotion of student participation	☐	☐	☐	☐	☐	☐																																																																	
Stimulation of interest and independent thought	☐	☐	☐	☐	☐	☐																																																																	
	Always Exceeds	Sometimes Exceeds	Meets	Sometimes Does Not Meet	Does Not Meet	Not Applicable																																																																	
	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	On/Not Observed																																																																	
	Always Exceeds	Sometimes Exceeds	Meets	Sometimes Does Not Meet	Does Not Meet	Not Applicable																																																																	
	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	Job Requirements	On/Not Observed																																																																	

Рис. 1. Зразок анкети Університету Манітоби

Kenyatta University
Transforming Higher Education... Enhancing Lives

Student-Lecturer Evaluation Form

The Purpose of this exercise is to assist your lecturer to perform better by evaluating his/her teaching of a Unit. It is important to answer these questions as honestly as possible. Please do not type your name or registration number in this form. Your responses are strictly confidential. The information you provide will help the university to improve the quality of curriculum and teaching.

For PART III to PART V, Select the choice that best describes the effectiveness of your lecturer. A = Very Good, B = Good, C = Average, D = Below Average and E = Poor.

PART I: Background Information

1 School offering unit: --Select School--

2 Department offering unit: --Select Department--

3 Unit Code and Title : --Select Unit--

4 Lecturer's Name : --Select Lecturer--

PART II: Course Requirement

- Was the Course outline given within the first two weeks of the Semester? Yes No
- Did the Course outline have objectives? Yes No
- Did the Course Outline have a comprehensive course content? Yes No
- Did the Lecturer indicate how the course would be assessed? Yes No
- Did the course outline contain a list of reading materials? Yes No
- Were the Course objectives fully met? Yes No

Рис. 2. Зразок анкети Кенійського Університету

Lecturer Evaluation Form

Strongly Agree	Agree	Neutral	Disagree	Strongly Disagree	Not Applicable
1	2	3	4	5	0

Organization

	1	2	3	4	5	0
1 This lecturer came well prepared for each class session						
2 This lecturer's class sessions were well organized.						
3 This lecturer's assessment requirements were made clear.						

Student engagement

	1	2	3	4	5	0
4 This lecturer stimulated my interest in this course.						
5 This lecturer provided opportunities for students to ask questions.						
6 This lecturer encouraged student participation.						
7 This lecturer demonstrated an enthusiasm for teaching this course.						
8 This lecturer encouraged independent thinking.						
9 This lecturer was open to diverse points of view.						

Supporting my learning

10 This lecturer provided useful, constructive feedback.						
11 This lecturer returned student work in a timely manner.						
12 This lecturer seemed willing to offer individual help.						
13 This lecturer seemed sensitive to and concerned about my progress.						
14 This lecturer encouraged students to produce high quality work.						
15 This lecturer's explanations were clear.						

Comment:

16. This question asks about overall effectiveness as a university lecturer. I found this lecturer to be:
Excellent Good Satisfactory Weak Ineffective

Note: Any comments made below should be free from racist, sexist or personal overtones. Forms with abusive comments will be discarded. Please provide critical comment in a constructive way.

17. What did the lecturer do that improved your learning?

18. What factors (if any) that were within the control of the lecturer were obstacles to your learning?

19. What recommendations do you have to help this lecturer improve their teaching?

20. In this course I expect to get a grade of:
A B C D E

21. For my degree this course is:
compulsory an elective I'm not sure

22. What proportion of the classes delivered by this lecturer did you attend?
some most all

Рис. 3. Зразок анкети Університету в Сабарагамува (Шрі Ланка)

Рис. 4. Зразок анкети Технологічного університету Малайзії

Найпростіша модель формування питань анкети, яку можна використати – це модель, яка включає три блоки якостей, які відповідають виконанню педагогом ЗВО його функцій:

- 1) як спеціаліста-предметника;
- 2) як вихователя;
- 3) як ментора, який володіє прийомами навчання.

Аналіз сумарних показників відповідей на анкети університетів України та світу дозволив виявити деякі загальні тенденції, пов'язані з якістю викладання і отримати як індивідуальний, так і узагальнений портрет викладача університету. Найбільш об'єктивним, на наш погляд, є аналіз не сукупної оцінки всіх якостей (сумарний середньостатистичний результат по кожному викладачу складає від 4,23 до 4,70 (з 5 балів) при граничних 3,8 та 4,87 балів), а результати, отримані по кожній окремо взятій якості викладача, так як бути ідеальним за всіма показниками викладачеві, як і простій людині, практично неможливо (Литвинова та ін., 2008, с. 56).

Кількість питань в анкеті може варіюватися від 8 до 35. Для подальшого підвищення надійності оцінки, студентам також в деяких анкетах за кордоном було запропоновано написати (у нижній частині форми оцінки) свої коментарі щодо їхнього сприйняття або почуття до свого викладача. В українських університетах зазвичай анкету будують в діапазоні 9–14 питань, за кордоном – від 20 до 35 (Купрій, 2019, с. 315).

Ознайомившись з анкетами, доступними для аналізу, автором цього дослідження була запропонована авторська анкета «Викладач очима студентів», яку можна впровадити в роботу соціологічних університетських служб, зокрема для підписання контракту чи отримання вчених звань. Анкета пройшла фокус-групу серед студентів другого курсу спеціальностей «Філософія» та «Політологія». Текст анкети розширений і включає 6 блоків, які тією чи іншою мірою зазначені у всіх перерахованих стандартних класифікаціях: *дидактичні педагогічні здібності; мовленнєві педагогічні здібності; перцептивні педагогічні здібності; комунікативні* Купрій Т., 2020

педагогічні здібності; мобілізаційні педагогічні здібності; організаційні педагогічні здібності. Згідно процедури студентам пропонується провести оцінку за 5 - бальною системою: де 5 балів означало, що якість проявляється практично завжди, 4 бали - якість проявляється часто, 3 бали - якість проявляється на рівні 50%, 2 бали - якість проявляється рідко і 1 бал - якість практично відсутня.

Таблиця 1.

Зразок соціологічної анкети

Анкета: «Викладач очима студентів»

Шановний студенте!

Просимо Вас взяти участь у соціологічному опитуванні, що проводиться з метою вивчення професійних компетентностей викладача ЗВО.

Просимо Вас відверто відповісти на запропоновані запитання.

Ваша думка буде обов'язково врахована у подальшому удосконаленні навчального процесу. Опитування є анонімним.

Отримані дані будуть використані лише в узагальненому вигляді.

Уважно прочитайте запитання та із запропонованих варіантів відповідей відзначте кружечком оцінку на кількісній шкалі, що збігається з Вашою думкою і відповідає критерію:

1 – зовсім відсутнє підтвердження, 5 – повне підтвердження.

Дякуємо за допомогу!

Сучасний (Ваш) викладач володіє наступними професійними компетентностями:

<i>I. Дидактичні педагогічні здібності:</i>						
1	Широка обізнаність викладача з навчальної дисципліни, яку він викладає	1	2	3	4	5
2	Високий науковий рівень, відповідність новітнім досягненням науки, наукова переконливість, постановка наукових проблем	1	2	3	4	5
3	Вміння поєднати теоретичний матеріал з прикладами його					

Анкета «Викладач очима студентів» як інструмент реалізації підвищення якості освіти у ЗВО

	практичного застосування; відповідність зв'язку викладеного матеріалу з професійними інтересами підготовки фахівця	1	2	3	4	5
4	Здатність оптимально пов'язати лекційний курс з іншими формами навчання (практичними, консультаціями); використання активних/інтерактивних, онлайн методів навчання на заняттях (ділових ігор, дискусій, конкурсів і т.д.)	1	2	3	4	5
5	Вміння викладати чітко, вільно, ясно, доступно, логічно та зрозуміло навчальний матеріал, виділяючи головні моменти та роз'яснюючи складні місця	1	2	3	4	5
6	Уміння узагальнювати, робити висновки	1	2	3	4	5
7	Вміння ефективно застосовувати інформаційно-комунікаційні технології, інше наочне приладдя	1	2	3	4	5
8	Вміння застосовувати методи, способи і форми роботи, які доцільні і ефективні у методичному забезпеченні дисциплін, якості відповідних навчально-методичних розробок і т. ін.	1	2	3	4	5
9	Вимогливість та об'єктивність до студентів в навчальному процесі	1	2	3	4	5
10	Вміння послідовно керуватися системою своїх вимог і критеріїв для оцінки результатів навчальної діяльності студента	1	2	3	4	5
<i>II. Мовленнєві педагогічні здібності:</i>						
11	Мова викладача професійна, виразна, оптимальна за темпом і силою голосу, доступна для розуміння. Чіткість дикції дозволяє робити необхідні записи	1	2	3	4	5
12	Здатність риторично аргументувати вивчення навчального матеріалу та навчальної дисципліни; вміння із захопленням читати свої лекції	1	2	3	4	5
13	Ораторські здібності викладача дозволяють розвивати критичне мислення в студентів і висловлювати власну думку	1	2	3	4	5

14	Рівень культури мови викладача демонструє його високу ерудицію, інтелект, культуру поведінки та професійну мораль	1	2	3	4	5
<i>III. Перцептивні педагогічні здібності:</i>						
15	Виявлення поваги, доброзичливості, чуйності і тактовності у ставленні до студентів; делікатність, емпатія, рівновага	1	2	3	4	5
16	Зацікавленість в успіхах студентів, уміння підтримувати віру студента у власні сили; уболівання викладача за рівень і якість знань студентів	1	2	3	4	5
17	Володіння педагогічним терпінням (багатократні відповіді на запитання студентів, відсутність «репресивної реакції» на студентські витівки)	1	2	3	4	5
18	Індивідуальний підхід до студентів в процесі навчання	1	2	3	4	5
<i>IV. Комунікативні педагогічні здібності:</i>						
19	Вміння встановити необхідний контакт зі студентами, використовуючи при цьому адекватні способи спілкування і взаємодії	1	2	3	4	5
20	Вміння викладача реалізувати творчий підхід до викладання, використовуючи різноманітні методи комунікування	1	2	3	4	5
21	Вміння зняти напругу і втому аудиторії	1	2	3	4	5
22	Можливість отримати у викладача пораду і консультацію з будь-якого питання	1	2	3	4	5
<i>V. Мобілізаційні педагогічні здібності:</i>						
23	Вміння викликати і підтримувати інтерес аудиторії до навчального процесу, уміння викладача зацікавити студентів вивчати навчальну дисципліну, уміння стежити за реакцією аудиторії	1	2	3	4	5
24	Вміння стимулювати творчість студентів з самостійної навчальної та науково-дослідної роботи	1	2	3	4	5
25	Уміння мотивувати до самоосвіти, розвитку творчих	1	2	3	4	5

	здібностей і особистих якостей студентів					
26	Здатність брати на себе відповідальність в складній ситуації; володіння конструктивної реакції на критику з боку студентів, вміння вирішувати конфліктні ситуації	1	2	3	4	5
<i>VI. Організаційні педагогічні здібності:</i>						
27	Вміння організувати навчальний процес у вищому закладі освіти	1	2	3	4	5
28	Вміння спонукати та організовувати студентів до дискусії, створювати проблемні ситуації	1	2	3	4	5
29	Уміння створити позитивний мікроклімат в аудиторії наявність організаторських здібностей керувати групою	1	2	3	4	5
30	Вміння раціонально розподіляти час на заняттях; уміння навчати студентів раціонально вести записи на заняттях	1	2	3	4	5
31	Здатність демонструвати належні манери і зовнішній вигляд, організованість, пунктуальність	1	2	3	4	5
<p><i>Повідомте, будь ласка, чи</i></p> <p>Хотіли б Ви надалі зустрітися з цим викладачем (при читанні інших курсів, спецкурсів, як наукового консультанта, в період проходження практики, при виконанні курсової чи дипломної роботи:</p> <p>А) так;</p> <p>Б) ні;</p> <p>В) важко сказати.</p>						

Рівень професіоналізму викладача, перш за все пов'язаний не тільки з тим, наскільки вільно і доступно він викладає матеріал, роз'яснює складні місця і виділяє головні моменти, але і з тим, наскільки викладач цікаво викладає матеріал, вільно відповідає на запитання студентів і може організувати дискусію, а також його здатність розкривати значимість предмета для майбутньої професійної діяльності і практичне значення для реального життя. Обов'язок викладача полягає завжди аналізувати роботу студентів, обговорювати зі студентами результати контрольних

Купрій Т., 2020

робіт, тестів, усних відповідей, використання в навчальному процесі новітніх технологій (комп'ютерне моделювання тощо), аудіовізуальних засобів (Prezi тощо).

Інша група якостей, пов'язана з оцінкою студентами міжособистісних відносин з викладачами, вмінням викладачів спілкуватися з тими, кого вони навчають і виховують. У цьому важливе місце займає така якість, як вміння викладача спілкуватися зі студентами, стежити за реакцією аудиторії, реагувати на питання студентів. Такий викладач може зняти напругу і втому студентів, при необхідності змінює темп викладу, не забуває стежити за поведінкою студентів, припиняти хамство, нецензурну мову і неетичну поведінку студентів (Жабенко, 2019, с. 27).

Рефлексивний зміст позиції відносин викладач – студент в тому, що педагог не лише вільно передає свої знання студентам, а й у кожному слові, дії дотримується етичних міркувань про рівновартісність пізнавальних позицій студентів; плекає гідність взаємодії з індивідуальним світом особистості студента, надає формуючого змісту своєму вмінню впливати на особистісну данність іншого, вибудовує для студентів толерантні міжособистісні моделі взаємодії, спрямовує молодь на взаємопідтримку та взаємоповагу один до одного, реагує на негативні висловлювання, які мають нерозвивальне або принижувальне значення для особистості іншого.

Наукова новизна результатів дослідження (*Originality*). При оцінюванні якості викладання було взято до уваги інтереси всіх суб'єктів освітнього процесу: викладачів, студентів, управлінського персоналу. Отримані дані, безумовно, сприятимуть оптимізації управління різними ланками освітнього процесу. Хоча в Україні, як і в світі в цілому, вже напрацьований певний досвід здійснення оцінювання якості викладання у ЗВО безпосередніми споживачами освітніх послуг – студентами, проте потребують подальшого дослідження методика та інструментарій такого дослідження.

Висновки та конкретні пропозиції авторів (*Conclusion*).

Таким чином, анкетування дає можливість отримати необхідну інформацію для підвищення якості навчального процесу у вищій школі. У пропозиції варто Анкета «Викладач очима студентів» як інструмент реалізації підвищення якості освіти у ЗВО

доповнити студентські анкети оцінювання якості педагогічної діяльності викладачів «Викладач очима студентів» відгуками про викладачів іншими педагогами, оціночними судженнями адміністрації вищого навчального закладу про якість викладання навчальної дисципліни та самооцінки самих викладачів. Для ґрунтовного дослідження проблеми оцінювання якості педагогічної діяльності викладачів допоможе розвиток лабораторій з питань діагностування та моніторингу.

Перспективи подальших досліджень. Наукове вивчення питання опитування методом анкетування «Викладач очима студента» призводить до накопичення статистичних соціологічних даних, які дозволять здійснювати порівняльну оцінку викладачів. Тому дослідження питання анкетування як діяльнісної практики дає можливість отримати необхідну інформацію для вдосконалення діяльності викладачів і навчального процесу в цілому. Соціологічний метод відображає істотний показник якості – задоволеність споживача, а посилення орієнтації на споживача – один з ключових моментів підготовки майбутнього фахівця сучасного суспільства.

Література

- Ерофеева Н. Е. Мониторинг «Преподаватель глазами студентов» как инструмент регулирования профессиональной деятельности педагога и повышения качества обучения в вузе. *«Наукovedение»*. 2015. Том 7. №5. URL: <http://naukovedenie.ru/PDF/229PVN515.pdf>. DOI: 10.15862/229PVN515
- Жабенко О.В. Професійний розвиток науково-педагогічних працівників університетів України: особливості організації оцінювання. *Молодий вчений*. 2019. № 8 (72). С. 234–240. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/9/80.pdf> DOI: 10.32839/2304-5809/2019-9-73-80
- Кошечая С.Е. Постановка задачи разработки мобильного приложения для проведения анкетирования «Преподаватель глазами студентов». *Научные труды КубГТУ*. 2018. № 3. С. 200–203.
- Купрій Т.Г. Соціологічне опитування «Викладач очима студентів» як засіб вимірювання якості освіти ЗВО *Київські філософські студії-2019*. Матеріали наукової конференції (м. Київ, 16-17 травня 2019 р.): тези доповідей / за заг. ред. проф. Р.О. Додонова. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019. – С. 314–318
- Литвинова Т. А., Овсянко Е. В., Залавина С. В., Саматова И. М., Городкова Е. В., Пономаренко Ю. Л., Овсянко Я. У. Управление качеством учебного
- Купрій Т., 2020

процесса и педагогической деятельностью через анкетирование обучающихся. *Вестник Новосибирского государственного университета. Педагогические науки*. 2008. № 2. С. 54–59

- Chan Y.F., & Shuhaily, O. A Case Study of Student Evaluation of Teaching in University. *International Education Studies*. 2011. № 4(1). P. 44-50.
- Chan Y.F. Student Evaluation of Lecturer Performance Among Private University Students Canadian. *Social Science*. 2012. Vol. 8. № 4. P. 238-243.
- Horban, O., Kravchenko, O., Martych, R., & Yukhymenko, N. The regulatory functions of education in behavioral models. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2019. № (3), P. 152–157. DOI: <https://doi.org/10.29202/nvngu/2019-3/23>.
- Horban O., Kuprii T., Martych R., & Panasiuk L. Implications of total quality management in Ukrainian higher education institutions: international experience. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2020. № (2), P. 126–130. DOI: <https://doi.org/10.33271/nvngu/2020-2/126>
- Koshmanova T. S., Hapon N. P., & Carter C. C. Extreme social situations in the narratives of Ukrainian teacher candidates. *Teaching and Teacher Education*. 2007. № 23 (4). P. 215–225.
- Magno C., & Sembrano J. The Role of Teacher Efficacy and Characteristics on Teaching Effectiveness, Performance, and Use of Learner-Centered practices. *The Asia Pacific Education Researcher*. 2008. № 16(1). P. 73–90.
- Marsh H.W., Roche L. The Use of Students' Evaluation and an Individually Structured Intervention to Enhance University Teaching Effectiveness. *American Educational Research Journal*. 1993. Vol. 30. № 1. P. 217–251.
- Rocca K.A., & McCroskey J.C. The Interrelationship of Student Ratings of Instructors' Immediacy, Verbal Aggressiveness, Homophily, and Interpersonal Attraction. *Communication Education*. 1999. № 48. P. 308–316
- Wright S. L., & Jenkins-Guarnieri M. A. Student evaluations of teaching: Combining the meta-analyses and demonstrating further evidence for effective use. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. 2012. № 37. P. 683–699. URL: <http://dx.doi.org/10.1080/02602938.2011.563279>

References

- Erofeeva, N. E. (2015) Monitoryng «Prepodavatel hlazamy studentov» kak ynstrument rehulyrovanyia professyonalnoi deiatelnosty pedahoha y povysheniya kachestva obucheniya v vuze. [Monitoring "Student viewer" as a tool for regulating the professional activities of the pedestrian site]. *Science*. 7. № 5. <http://naukovedenie.ru/PDF/229PVN515.pdf>
- Zhabenko, O.V. (2019) Profesiinyi rozvytok naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv universytetiv Ukrainy: osoblyvosti orhanizatsii otsiniuvannia. [Professional development of scientific and pedagogical workers of the universities of Ukraine: features of the organization of evaluation]. *Young scientist*. 8 (72). 234–240. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2019/9/80.pdf>

- Koshevaia, S.E. (2018) Postanovka zadachy razrabotky mobylnoho prylozhenyia dlia provedenyia anketyrovanyia «Prepodavatel hlazamy studentov». [Formulation of the task of developing a mobile application for conducting the survey "Student through the eyes of students"]. *Scientific works KubGTU*. 3. 200–203.
- Kuprii, T.G. (2019) Sotsiologichne opytuvannia «Vykladach ochyma studentiv» yak zasib vymiriuvannia yakosti osvity ZVO [Sociological survey "Teacher through the eyes of students" as a means of measuring the quality of university education]. *Kyiv Philosophical Studies - 2019*. Kyiv: Borys Grinchenko University of Kyiv. 314–318
- Lytvynova, T. A., Ovsianko, E. V., Zalavyna, S. V., Samatova, Y. M., Horodkova, E. V., Ponomarenko, Yu. L., Ovsianko, Ya. U. (2008) Upravlenye kachestvom uchebnoho protsessa y pedahohycheskoi deiatelnosti cherez anketyrovanye obuchaiushchykh. [Management of quality of educational process and pedagogical activity through questioning of students]. *Bulletin of the Novosibirsk State University*. 2. 54–59
- Chan, Y.F., & Shuhaily, O. A. (2011) Case Study of Student Evaluation of Teaching in University. *International Education Studies*. № 4(1). P. 44–50.
- Chan, Y.F. (2012) Student Evaluation of Lecturer Performance Among Private University Students Canadian. *Social Science*. Vol. 8. № 4. P. 238-243.
- Horban, O., Kravchenko, O., Martych, R., & Yukhymenko, N. (2019). The regulatory functions of education in behavioral models. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, (3), P. 152–157. <https://doi.org/10.29202/nvngu/2019-3/23>.
- Horban, O., Kuprii, T., Martych, R., & Panasiuk, L. (2020). Implications of total quality management in Ukrainian higher education institutions: international experience. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, (2), P. 126–130. <https://doi.org/10.33271/nvngu/2020-2/126>
- Koshmanova, T. S., Hapon, N. P., & Carter, C. C. (2007) Extreme social situations in the narratives of Ukrainian teacher candidates. *Teaching and Teacher Education*. № 23 (4). P. 215–225.
- Magno C., & Sembrano J. (2008) The Role of Teacher Efficacy and Characteristics on Teaching Effectiveness, Performance, and Use of Learner-Centered practices. *The Asia Pacific Education Researcher*. № 16 (1). P. 73–90.
- Marsh, H.W., Roche, L. (1993) The Use of Students' Evaluation and an Individually Structured Intervention to Enhance University Teaching Effectiveness. *American Educational Research Journal*. Vol. 30. № 1. P. 217–251.
- Rocca, K.A., & McCroskey, J.C. (1999) The Interrelationship of Student Ratings of Instructors' Immediacy, Verbal Aggressiveness, Homophily, and Interpersonal Attraction. *Communication Education*. № 48. P. 308–316
- Wright, S. L., & Jenkins-Guarnieri, M. A. (2012) Student evaluations of teaching: Combining the meta-analyses and demonstrating further evidence for effective use. *Assessment & Evaluation in Higher Education*. № 37. P. 683–699. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1080/02602938.2011.563279>

АНКЕТА «ПРЕПОДАВАТЕЛЬ ГЛАЗАМИ СТУДЕНТОВ» КАК ИНСТРУМЕНТ РЕАЛИЗАЦИИ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В ВУЗах

Татьяна Куприй, кандидат исторических наук, доцент,
доцент кафедры философии
Киевского университета имени Бориса Гринченко
04053, г. Киев, ул. Бульварно-Кудрявская, 18/2
e-mail: t.kuprii@kubg.edu.ua

В статье освещены вопросы действенности анкеты «Преподаватель глазами студентов» как инструмента оценки личностных и профессиональных качеств преподавателей и их прямые связи со студенчеством в контексте педагогического, социологического, управленческого измерений и кросс-культурных социологических исследований. Раскрыты различные подходы к формированию вопросов анкеты мировых университетов с акцентом на педагогическое мастерство, контакт с аудиторией, интерес студентов к предметам, значимость для будущей профессиональной деятельности. Предложено автором исследования собственную анкету, апробированную в пилотажном социологическом исследовании и теоретически полезную для педагогов и административного корпуса, которые будут побуждать преподавателя к самосовершенствованию.

Ключевые слова: анкетирование; преподаватели; опрос; студенчество; качество образования.

QUESTIONNAIRE «TEACHER THROUGH THE EYES OF STUDENTS» AS A TOOL FOR IMPLEMENTATION OF EDUCATION QUALITY IN UNIVERSITIES

Tetiana Kuprii, PhD in Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Philosophy, Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2, Boulevard-Kudryavskaya St., 04053, Kyiv,
e-mail: t.kuprii@kubg.edu.ua

The article deals with the effectiveness of the questionnaire "Teacher through the eyes of students" and the practical implementation of the form as a tool for assessing the personal and professional qualities of teachers and their direct links with the student in the context of pedagogical, sociological, managerial dimensions and cross-cultural sociological research.

Student evaluation is required to adjust actions in educational processes and to make changes to the organization's management, educational programs, and learning technologies. The efficiency and effectiveness of the educational process in higher education depends crucially on two key people - the teacher and the student. Students are the main consumers of educational outcomes. Therefore, in order to determine the degree of student satisfaction, the quality of teaching and teaching methods and the

correspondence of the real learning process to the expectations of students, teaching makes it possible to make adjustments to the content of the course, improve yourself as an author and improve the quality of the educational product provided, which will undoubtedly lead to improvement of the process, which both students and teachers are interested in. According to the university leadership, studies of this type will help to increase the effectiveness of teachers' professional activity, stimulate cooperation between both sides of the educational process.

Different approaches to the formation of questions of the questionnaire of world universities with emphasis on pedagogical skills, contact with the audience, students' interest in subjects, relevance to future professional activity are revealed. The author of the research proposed his own questionnaire, tested in a pilot sociological research and theoretically useful for educators and the administrative corps, which will encourage the teacher to improve himself.

Keywords: *questionnaire; teachers; poll; students; quality of education.*